

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Sobierajski
Sędziowie:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.) SSA Marek Boniecki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa J. R.

przeciwko P. K.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 24 marca 2015 r. sygn. akt I C 1680/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Krzysztof Sobierajski SSA Marek Boniecki

I ACa 908/15

UZASADNIENIE

Powód J. R. domagał się nakazania pozwanemu P. K. usunięcia naruszenia jego dóbr osobistych poprzez przesłanie listu poleconego na adres Krajowej Izby Doradców (...) w W. zawierającego własnoręcznie podpisane przez pozwanego oświadczenie wskazanej w pozwie treści. Wnosił ponadto o nakazanie pozwanemu dokonania zapłaty kwoty 5 000 zł na rzecz Fundacji (...) w G. oraz o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów procesu.

W uzasadnieniu powód wskazał, że jest członkiem zarządu (...) Sp. z o.o. w K. oraz (...) Sp. z o.o. w K., jest osobą wykonującą zawód doradcy podatkowego, pełni funkcję Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby

Doradców(...). Od grudnia 2000 r. prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...), w ramach której świadczy usługi rachunkowo-księgowo oraz doradztwo podatkowe. Pozwany od dnia 1 grudnia 2011 r. prowadzi działalność gospodarczą której przedmiotem jest wykonywanie usług informatycznych i programistycznych, w tym w ramach podmiotu (...) S.C. w K.. Pozwany do sierpnia 2012 r. był pracownikiem (...) sp. z o.o. w K.. Umowa o pracę została z nim rozwiązana, a przed Sądem Rejonowym w K. toczy się postępowanie o odszkodowanie za bezzasadne rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy P. K. (sygn. IV P 619/12). Ponadto Prokuratura Rejonowa w K. K.- zachód prowadzi postępowanie w sprawie sygn. 3 Ds. 27/14, gdzie pozwanemu przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa z art. 115 ust. 1 ustawy prawo autorskie na szkodę (...) Sp. z o.o. w K..

W dniu 10 lipca 2013 r. powód dokonał za pośrednictwem Internetu zamówienia programu (...), zgodnie z ofertą na stronie (...) (...) Program ten miał zapewnić kompleksową pomoc w tworzeniu i korygowaniu dokumentów w rozliczeniach zleceniodawców powoda z (...) Jednak pozwany, który był zobligowany do wykonania zamówienia, odmówił jego wykonania wysyłając maila z dnia 17 lipca 2013 r. Powód zmuszony był więc zawrzeć umowę z innym przedsiębiorcą, której przedmiotem było wykonywanie na rzecz powoda czynności faktycznych odpowiadających funkcją oferowanemu przez pozwanego programowi komputerowemu, za wynagrodzeniem 10 000 zł netto. Kwota ta po uwzględnieniu ceny programu komputerowego – 499 zł, stanowi dla powoda szkodę wynikłą z uchylenia się przez pozwanego z obowiązku dostarczenia mu zamówionego programu. W ocenie powoda, odmowa realizacji zamówienia przez pozwanego wyłącznie z powodu istniejącego między stronami konfliktu była działaniem nieprofesjonalnym.

Pozwany w piśmie z dnia 23 września 2013 r skierowanym do Krajowej Izby Doradców (...) sformułował w stosunku do powoda zarzuty, podnosząc okoliczności nieprawdziwe, krzywdzące i naruszające dobra osobiste powoda. Zdaniem powoda, pozwany w w/w piśmie nie sprecyzował o jakie działania pomawia powoda. W ocenie powoda przedmiotowe pismo miało na celu wyłącznie postawienie jego firmy w złym świetle czy zdyskredytowanie go. Wystąpienie to naruszyło dobre imię i godność osobistą powoda, podważyło jego pozycję zawodową, naruszyło jego wizerunek i zmierzało do wymuszenia na organie korporacyjnym wpływu na postępowanie powoda w stosunku do pozwanego, w kontekście sporów sądowych między stronami oraz między pozwanym a spółkami, których powód jest udziałowcem. Takie zachowanie nie mieściło się w granicach prawa do obrony.

Pozwany P. K. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

Przyznał, iż strony łączył stosunek pracy rozwiązany przez powoda bez wypowiedzenia. Pozwany wykonywał w ramach tej pracy na rzecz (...) sp. z o.o. w K. pracę polegającą na tworzeniu programów komputerowych i stron internetowych. Pozwany prowadzi działalność pod nazwą (...), w ramach której specjalizuje się w realizacji projektów aplikacji komputerowych. Przyznał, iż odmówił realizacji zamówienia na program (...) dokonanego na stronie internetowej (...) powołując się na konflikt z powodem. Podał, iż wówczas toczyło się kilka postępowań sądowych pomiędzy stronami oraz postępowanie przygotowawcze przed Prokuraturą Rejonową w K. Utrzymał, iż poszukiwał pomocy i dlatego zwrócił się do Krajowej Izby Doradców (...) wskazując charakter działań powoda i opisując zaistniałą sytuację.

Zdaniem pozwanego, żądania powoda są bezzasadne, bowiem pozwany nie naruszył dóbr osobistych powoda, jego pismo nie miało charakteru działania bezprawnego, a było usprawiedliwione okolicznościami i zawierało prawdziwe informacje. Argumentował, że zawiadomienie Krajowej Izby Doradców (...) której członkiem jest powód, o jego postępowaniu było działaniem adekwatnym do zachowania powoda, naruszającego zasady współżycia społecznego, normy przyjętych w stosunkach gospodarczych i stanowiło nadużycie prawa.

Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z dnia 24 marca 2015, sygn. akt IC 1680/14: I/ nakazał pozwanemu usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych powoda poprzez przesłanie listu poleconego na adres Krajowej Izby Doradców (...) w W. zawierającego własnoręcznie podpisane przez pozwanego oświadczenie następującej treści: „Oświadczam, iż w piśmie z dnia 23 września 2013 roku adresowanym do Państwa przedstawiłem nieprawdziwe, naruszające dobra osobiste Pana J. R. informacje o tym, że powód jako doradca podatkowy wykorzystuje swoją wiedzę i podejmuje działania godzące w zasady etyki doradcy podatkowego oraz, że żąda ode mnie rzekomego odszkodowania

co jest usiłowaniem pozyskania nienależnych pieniędzy i wynika z nieuczciwości J. R.”; II/ oddalił powództwo w pozostałej części; III/ zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 960 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy ustalił, że pomiędzy stronami niniejszego procesu istnieje konflikt na tle konkurencyjnej działalności gospodarczej prowadzonej przez każdą ze stron na własny rachunek.

Powód prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...), w ramach której świadczy usługi rachunkowo – księgowo oraz doradztwo podatkowe. Nadto jest członkiem zarządu (...) Sp. z o.o. w K. oraz (...) Sp. z o.o. w K., jest osobą wykonującą zawód doradcy podatkowego, pełnił funkcję Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Doradców (...) Pozwany od dnia 1 grudnia 2011 r. prowadzi działalność gospodarczą, której przedmiotem jest wykonywanie usług informatycznych i programistycznych w ramach podmiotu (...).

Pozwany od dnia 1 czerwca 2010 r. do 31 lipca 2012 r. był pracownikiem (...) sp. z o.o. w K.. Pracownikiem powoda był wówczas także G. P., z którym pozwany rozpoczął współpracę w ramach działalności gospodarczej prowadzonej pod nazwą (...) S.C. w K.. Umowa o pracę pomiędzy (...) Sp. z o.o. w K. a pozwanym i G. P. została rozwiązana bez wypowiedzenia, z przyczyn leżących po stronie pracownika (działania konkurencyjne w stosunku do działalności pracodawcy w ramach własnej działalności gospodarczej oraz wykorzystywanie w tym celu sprzętu komputerowego pracodawcy). Przed Sądem Rejonowym w K. toczyło się postępowanie o odszkodowanie za bezzasadne rozwiązanie umowy o pracę z w/w bez wypowiedzenia.

Powód złożył do organów ścigania zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przez G. P. i pozwanego przestępstwa z art. 115 ust. 1,2,3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i art. 24 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zarzucał min. przywłaszczenie autorstwa cudzych utworów w postaci programu komputerowego w związku z zamieszczeniem w internecie w lipcu 2012 r. na stronie (...) (...) portalu organizacji pożytku publicznego.

W dniu 10 lipca 2013 r. powód dokonał za pośrednictwem Internetu zamówienia programu (...) zgodnie z ofertą zamieszczoną przez powoda na stronie (...) (...) Program ten miał być przez niego wykorzystywany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Powód po złożeniu zamówienia otrzymał automatycznie wygenerowane potwierdzenie dokonania transakcji. Jednak pozwany, po sprawdzeniu kto złożył zamówienie, odmówił jego wykonania i poinformował powoda o tym drogą mailową w dniu 17 lipca 2013 r. Uzasadniając swoją decyzję powołał się na konflikty prawne właścicieli konkurencyjnych firm.

Powód w dniu 31 lipca 2013 r. zawarł umowę z M. K. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...), której przedmiotem było wykonywanie na rzecz powoda czynności faktycznych odpowiadających funkcją oferowanemu przez pozwanego programowi komputerowemu, za wynagrodzeniem 10 000 zł netto. Powód domagał się przed sądem od pozwanego wyrównania szkody w kwocie 9501 zł powstałej wskutek nie dojścia umowy sprzedaży do skutku podając.

Pozwany w dniu 23 września 2013 r. wystąpił z pismem do Krajowej Izby Doradców (...) w W. zarzucając powodowi działania niezgodne z prawem i kodeksem wykonywania zawodu doradcy podatkowego. Pozwany wskazał, iż w jego ocenie powód podejmuje działania mające na celu zdyskredytowanie go i w tym celu zamówił program (...) korzystając z oferty zamieszczonej na stronie (...) pl. (...) wobec braku realizacji zamówienia skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty kwoty 9501 zł tytułem odszkodowania za niewykonanie umowy mającej za przedmiot dostarczenie powyższego programu. Pozwany sugerował w piśmie, że powód wykonując zawód doradcy podatkowego wykorzystuje swoją wiedzę i podejmuje działania godzące w zasady etyki doradcy podatkowego. Zarzucił, iż żądanie od niego „rzekomego odszkodowania” jest usiłowaniem pozyskania nienależnych pieniędzy i wynika z nieuczciwości J. R.

Powód był wówczas zastępcą Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Doradców (...) Został poinformowany przez Izbę o treści pisma i wezwany do udziału w postępowaniu rozjemczym. Jednak nie wyraził na to zgody. Toczyło się

postępowanie przeciwko powodowi w Krajowej Izbie (...) i Doradców(...)w K.. Strony w ramach tego postępowania były przesłuchiwane. Postępowanie zakończyło się umorzeniem.

Powód jako członek zarządu (...) Sp. o.o. w K. pismem z dnia 1 listopada 2013 r. wystąpił przeciwko pozwanemu i G. P. z subsydiarnym aktem oskarżenia zarzucając im popełnienie przestępstwa z art. 115 ust. 1,2,3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i art. 24 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, tj. to, że o to, że: 1/ działając wspólnie i w porozumieniu ze sobą w okresie od marca 2012 r. do dnia 16 lipca 2012 r. przywłaszczyli sobie częściowo autorstwo cudzych utworów w postaci programu komputerowego (...) oraz skryptu strony internetowej (...) 2/ działając w okresie i sposób j/w w celu osiągnięcia korzyści majątkowej rozpowszechniali jako własny przywłaszczony program (...) pod nazwą(...)za pośrednictwem strony internetowej (...)będącej kopia strony internetowej (...) przy czym fragmenty obydwu programów były częściowo identyczne, a częściowo zmodyfikowane na potrzeby programu(...)i wprowadzali w ten sposób w błąd co do autorstwa programu(...)oraz strony internetowej (...)do których prawa majątkowe przysługiwały (...) sp. z o.o. z siedzibą w K., a tym samym działali na szkodę Spółki, 3/ działając w okresie i w sposób w/w za pomocą technicznych (informatycznych) środków reprodukcji skopiował (...) spółki (...), jakim jest kompleksowa całość w postaci programu (...) wraz z całą stroną internetową – tak pod względem funkcjonalnym, jak i graficzno- wizualnym, procesem instalacji programu, ofertą z charakterystycznym systemem promocji, sposobem wykonania usługi wraz z wizualnymi i graficznymi cechami charakterystycznymi – i tak skopiowany produkt wprowadzili do obrotu, stwarzając tym możliwość wprowadzenia klientów w błąd co do tożsamości producenta lub produktu, czym wyrządził poważną szkodę pokrzywdzonej spółce. Sprawa toczy się przed Sądem Rejonowym w K.

Pozwany w dniu 7 stycznia 2014 r. wniósł przeciwko J. R. prywatny akt oskarżenia o to, że pismem z dnia 9 lipca 2013 r. adresowanym do 27 podmiotów – kontrahentów (...) oraz w rozmowach z tymi podmiotami pomógł pozwanego, jako przedsiębiorcę, o takie postępowanie i właściwości, które poniżyły go w opinii publicznej i naraziły na utratę zaufania potrzebnego do zajmowanego stanowiska, tj. wskazując, że program(...)będący produktem (...) jest plagiatem programu (...), że P. K. i G. P. przywłaszczyli sobie częściowo autorstwo cudzego utworu w postaci programu komputerowego (...) oraz, że działalność przedsiębiorcy (...) związana z eksploatacją i dystrybucją programu (...)narusza prawa autorskie i może mieć charakter przestępczy, tj. o przestępstwo z art. 212 § 1 kk. Postępowanie toczy się przed Sądem Rejonowym w K.

Oceniając powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Sąd Okręgowy przytoczył przepisy art. 23 kc i 24 kc, stanowiące materialnoprawną podstawę powództwa. Z ich treści wynika, że przesłankami udzielenia ochrony jest zagrożenie lub naruszenie dóbr osobistych oraz bezprawny charakter działania wywołującego wskazany skutek. Przy ocenie zagrożenia bądź naruszenia dóbr osobistych należy zawsze oceniać czy dane zachowanie, biorąc pod uwagę przeciętne reakcje ludzkie, mogło obiektywnie stać się podstawą do negatywnych odczuć po stronie pokrzywdzonego. Przy określaniu bezprawności również należy brać pod uwagę kryteria obiektywne. Dla udzielenia ochrony nie jest konieczne wykazanie winy sprawcy czynu zagrażającego lub naruszającego cudze dobra osobiste czy też nawet świadomości. Wystarczy obiektywna ocena wadliwości zachowania z punktu widzenia szeroko rozumianego porządku prawnego i reguł postępowania obowiązujących w danym społeczeństwie.

Art. 24 kc ustanawia zasadę domniemania bezprawności działania sprawcy, co powoduje, że to pozwany w procesie o ochronę dóbr osobistych musi wykazać, że jego działanie nie miało charakteru bezprawnego. Działanie nie jest bezprawne, chociażby zagrażało dobru osobistemu lub nawet je naruszało, przede wszystkim wówczas, gdy jest oparte na obowiązującym przepisie prawa albo stanowi wykonywanie prawa podmiotowego. Do okoliczności wyłączających bezprawność zalicza się zgodę pokrzywdzonego oraz działanie w obronie uzasadnionego interesu. Ze względu na określoną w powyższym przepisie regułę rozkładu ciężaru dowodu sytuacje, w których pozwanemu nie powiedzie się dowód prawdziwości zarzutu traktować należy tak samo jak sytuacje, w których nieprawdziwość zarzutów została wykazana. Bezprawne, zatem jest stawianie zarzutów nieprawdziwych, jak i zarzutów, których prawdziwości osoba

je formułująca nie jest w stanie wykazać. Natomiast na żądającym ochrony ciąży jedynie dowód, wykazania że dobro osobiste zostało naruszone lub zagrożone.

Powyższe zasady, w realiach rozpoznawanej sprawy, oznaczały, że to na pozwanym spoczywał ciężar dowodu w zakresie wykazania, iż przedstawione informacje zawarte w piśmie z dnia 23 września 2013 r. skierowanym do Krajowej Izby Doradców (...)w W. na temat osoby powoda były prawdziwe, a działanie nie było bezprawne.

Sąd Okręgowy poszukiwał odpowiedzi na powyższe na gruncie okoliczności w sprawie bezspornych, w szczególności tego, że pomiędzy stronami istnieje konflikt, jaki wywiązał się na tle konkurencyjnej działalności stron na rynku. Każda ze stron prowadzi własną działalność gospodarczą, której przedmiot w części pokrywa się. Ponadto do połowy 2012 r. strony współpracowały ze sobą – pozwany był pracownikiem Spółki (...) sp. z o.o. w K., której członkiem zarządu jest powód. Właśnie na tle konkurencyjnej działalności stron na rynku i wykorzystywania przez pozwanego sprzętu komputerowego pracodawcy dla celów prywatnych, doszło do rozwiązania umowy o pracę z pozwanym. Zarzuty powoda o przywłaszczenie sobie przez pozwanego autorstwa programu komputerowego należącego do w/w Spółki są przedmiotem postępowania karnego. Z drugiej strony pozwany wniósł przeciwko powodowi prywatny akt oskarżenia zarzucając mu pomówienie go o takie postępowanie i właściwości, które poniżyły go w opinii publicznej i naraziły na utratę zaufania w oczach kontrahentów. Obydwa postępowania toczą się przed Sądem Rejonowym w K.

W takich okolicznościach, w dniu 10 lipca 2013 r. powód dokonał za pośrednictwem Internetu zamówienia programu komputerowego oferowanego przez na stronie(...)pl. (...) do finalizacji transakcji nie doszło, bowiem pozwany odmówił realizacji zamówienia powołując się na konflikty prawne właścicieli konkurencyjnych firm. Program ten, jak powód utrzymywał miał być przez niego wykorzystywany w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Odmowa dostarczenia zamówionego programu w świetle zeznań powoda spowodowała konieczność skorzystania z usług firmy, która świadczyła usługi rachunkowe, co pociągnęło za sobą dodatkowe koszty. Zwrotu tych wydatków powód następnie domagał się od pozwanego.

W odpowiedzi na żądania finansowe powoda pozwany, w dniu 23 września 2013 r. wystosował pismo do Krajowej Izby Doradców(...)w W. organu samorządu doradców podatkowych, której członkiem był J. R., którego treść została szczegółowo ustalona w pierwszej części uzasadnienia. Zdaniem Sądu Okręgowego, w okolicznościach niniejszej sprawy, samo zwrócenie się do organu zrzeszającego doradców podatkowych i przedstawienie sytuacji faktycznej oraz konfliktu stron, celem ewentualnego rozważenia czy nie doszło do naruszenia przez powoda zasad etyki doradcy podatkowego, nie jest bezprawne; jest działaniem opartym na wykonywaniu prawa podmiotowego, podejmowanym w obronie uzasadnionego interesu pozwanego. Jednakże podnoszone wobec powoda konkretne zarzuty nie znajdujące oparcia w dowodach, są zbyt daleko idące i w ocenie Sądu naruszyły dobra osobiste powoda jako doradcy podatkowego. Do takiego naruszenia doszło wobec przypisania powodowi: nieuczciwości, wykorzystywania wiedzy i podejmowania działań godzących w zasady etyki doradcy podatkowego, usiłowania pozyskania od pozwanego nienależnych pieniędzy.

Zdaniem Sądu Okręgowego pozwany nie zdołał wykazać prawdziwości stawianych powodowi zarzutów. Takiej podstawy nie mogły stanowić okoliczności związane z zaakceptowaniem przez powoda oferty kupna programu komputerowego (...) domaganiem się realizacji zamówienia czy kierowaniem do pozwanego roszczeń odszkodowawczych w związku z brakiem dojścia transakcji do skutku. Powód w sposób jasny i konsekwentny zrelacjonował przed sądem, iż zamówiony program komputerowy miał zostać przez niego wykorzystany w ramach dalszej działalności gospodarczej, a brak realizacji zamówienia wiązał się z koniecznością wydatkowania przez niego znacznej sumy pieniędzy. Roszczenia finansowe kierowane z tego tytułu do pozwanego są przedmiotem rozpoznania przez Sąd Rejonowy w K. Tym samym pozwany może bronić swojego stanowiska i dowodzić bezzasadności żądań powoda w tym procesie. Pozwany nie wykazał prawdziwości kierowanych wobec powoda zarzutów, zawartych w piśmie skierowanym do Krajowej Izby Doradców(...). Sąd zauważył, że również postępowanie dyscyplinarne prowadzone przez organ samorządowy doradców podatkowych nie potwierdziło analogicznych zarzutów pozwanego i ostatecznie zostało umorzone.

Kolejno Sąd Okręgowy uznał, że do dóbr osobistych przedsiębiorcy należy zaliczyć dobre imię podmiotu gospodarczego, czy jego reputację, renomę – wypracowane wieloletnią rzetelną działalnością, istniejące w obrocie gospodarczym przekonanie o wysokiej jakości świadczonych usług. Naruszeniem dobrego imienia jest zatem informowanie o prowadzonej działalności z powołaniem się na nieprawdziwe dane dotyczące czy to uczciwości, rzetelności, sposobu prowadzenia działalności, traktowania klientów, właściwości świadczonych usług. Pozwany, kierując w stosunku do powoda zarzuty zawarte w piśmie do Krajowej Izby Doradców (...) naruszył zdefiniowane powyżej dobre imię i autorytet powoda jako doradcy podatkowego. Sformułowane w tymże piśmie zarzuty były nieuprawnione, nie znalazły bowiem potwierdzenia w zaaferowanych przez niego dowodach. Wobec powyższego, Sąd uznał, że powodowi przysługuje środek ochrony o charakterze niemajątkowym przewidziany w art. 24 kc, tj. roszczenie o usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych.

Zawarte w pozwie żądanie dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych przez złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie zostało ograniczone przez Sąd Okręgowy. Sąd przyjął, iż żądana forma oświadczenia jest adekwatna do rozmiaru naruszenia, jednak jego treść zasługiwała na uwzględnienie jedynie w części, tj. adekwatnie do nakreślonych powyżej wyników postępowania dowodowego. Dlatego też Sąd Okręgowy nakazał pozwanemu usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych powoda poprzez przesłanie listu poleconego na adres Krajowej Izby Doradców(...)w W. zawierającego własnoręcznie podpisane przez pozwanego oświadczenie o treści wskazanej w punkcie I zaskarżonego wyroku. Zdaniem Sądu jest to właściwy sposób usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych powoda, adekwatny do intensywności i zasięgu dokonanego naruszenia. Przyniesie satysfakcję powodowi, bez nadmiernej uciążliwości dla sprawcy naruszenia dóbr osobistych. W pozostałym zakresie powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, albowiem nie znalazło uzasadnienia w okolicznościach sprawy .

Analiza pozostałej treści złożonego przez pozwanego zawiadomienia skierowanego do Krajowej Izby Doradców (...)– w kontekście dowodów zebranych w sprawie, w tym zeznań pozwanego – prowadzi do wniosku, iż działania te były w ocenie pozwanego uzasadnione okolicznościami faktycznymi i jako takie były uprawnione. Pozwany przedstawił fakty, opisał zdarzenia zgodnie z prawdą. Zgłoszenie nastąpiło we właściwej formie i w tej części nie wykroczało, zdaniem Sądu Okręgowego, poza niezbędną dla określonych celów, rzeczową potrzebę. Jednocześnie jego wypowiedź mogła nosić cechy emocjonalnego zaangażowania z uwagi na narosły między stronami konflikt. Nie można kwestionować prawa pozwanego do posiadania własnej oceny zachowania powoda i własnych odczuć co do jego intencji. Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy uznał, że nie doszło w tym zakresie do naruszenia (zagrożenia) dóbr osobistych powoda.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał za bezzasadne żądanie zasądzenia sumy 5000 zł na wskazany przez powoda cel społeczny. Przepis art. 448 kc może być podstawą zasądzenia odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny, jednak nie każde bezprawne i zawinione naruszenie dóbr osobistych musi prowadzić do uwzględnienia żądania w tym zakresie. Fakultatywność tego środka sytuuje go w sferze sędziowskiego uznania, co stwarza warunki do wyważenia – w zgodzie z zasadą proporcjonalności – potrzeby stosowania różnych form ochrony, z dostosowaniem do konkretnych okoliczności sprawy przede wszystkim ich zdolności do skompensowania doznanej przez poszkodowanego krzywdy. Funkcja kompensacyjna ma tu bowiem pierwszoplanowe znaczenie, także w jej ujęciu właściwym dla świadczenia na cel społeczny.

Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał, że jakkolwiek z treści art. 448 kc nie wynika to *expressis verbis* to przyjmuje się, że świadczenia wskazane w tym przepisie mogą zostać zasądzone tylko w przypadku zawinionego naruszenia dóbr osobistych. To na powodzie spoczywał ciężar dowodu winy pozwanego, czemu – w ocenie Sądu Okręgowego – powód nie sprostał. Pozwany, zwracając się do organu zrzeczającego doradców podatkowych, działał w swoim mniemaniu w obronie własnych interesów. Jednocześnie rozpatrując charakter dokonanego naruszenia dóbr osobistych powoda nie można pominąć kontekstu sytuacyjnego, tj. istniejącego pomiędzy stronami konfliktu, licznych postępowań sądowych z udziałem stron, wzajemnych oskarżeń i stawianych sobie zarzutów naruszenia uczciwości w ramach prowadzonej

konkurencyjnej działalności gospodarczej. W takich realiach pozwany zwrócił się o ochronę przed niekorzystnymi dla niego działaniami powoda.

Całokształt okoliczności niniejszej sprawy wskazuje, iż nie można także mówić o rozległości krzywdy jakiej doznał powód wskutek działania pozwanego naruszającego jego dobra osobiste. W zasadzie jedyną negatywną konsekwencją dla powoda, była rezygnacja z ubiegania się o funkcję Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Doradców(...). Żadnych reperkusji w sferze zawodowej powód nie doświadczył, postępowanie wyjaśniające prowadzone przez organ samorządowy doradców podatkowych zostało umorzone. Zarzut został skierowany do organu uprawnionego, w kontekście zawodowej działalności powoda wąskiego kręgu osób, i w tym zakresie nie został upubliczniony w szerszym kręgu podmiotów.

Dlatego też Sąd Okręgowy uznał, że dostateczne dla usunięcia skutków naruszenia i wyrównania doznanego krzywdy powoda, będzie zastosowany środek ochrony niemajątkowej, który zapewni poszkodowanemu powodowi niezbędną satysfakcję prawną i moralną.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie powołanych przepisów orzekł jak w pkt I i II sentencji wyroku. O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt. III sentencji w oparciu o przepis art. 98 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Wyrok Sądu Okręgowego **zaskarżył w całości apelacją pozwany**, zarzucając:

1/ naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 k.c. przez jego niewłaściwą wykładnię a w konsekwencji niewłaściwe jego zastosowanie, polegającą na przyjęciu, że pismo adresowane przez pozwanego do Krajowej Izby Doradców(...)w zakresie zarzucania powodowi nieuczciwości, godzenia w zasady etyki doradcy podatkowego, w tym usiłowania pozyskania przez niego nienależnych mu pieniędzy było obraźliwe, nie polegało na prawdzie i tym samym naruszyło dobra osobiste powoda, jako działanie wyczerpujące znamiona bezprawności;

2/ naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną a nie swobodną ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie a polegającą na uznaniu, że pozwany nie dość udowodnił brak bezprawności w swoim działaniu podczas gdy należycie oceniony materiał dowodowy prowadzi do zupełnie odmiennych wniosków;

3/ naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną, a nie swobodną, ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie a polegającą na uznaniu, że użyte przez pozwanego sformułowania wykraczały poza dopuszczalne w ocenie Sądu ramy przedstawienia przez pozwanego istniejącego konfliktu i relacji łączących go z powodem podczas gdy należycie oceniony materiał dowodowy prowadzi do zupełnie odmiennych wniosków.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, wobec braku bezprawności w działaniu pozwanego i nie naruszeniu dóbr osobistych powoda ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Domagał się ponadto zasądzenia od powoda na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

SĄD APELACYJNY ZWAŻYŁ CO NASTĘPUJE.

Apelacja jest bezzasadna.

Obszerne ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego obejmują zarówno treść pisma pozwanego z dnia 23 września 2013 r, które, zdaniem powoda, naruszyło jego dobra osobiste, jak też fakty szeroko obrazujące źródło i przebieg istniejącego między stronami konfliktu. Podstawą tych ustaleń są przedłożone przez obie strony dokumenty, ustalenia te nie są one kwestionowane przez pozwanego, Sąd Apelacyjny uznaje je za własne.

Pierwszy z zarzutów apelacyjnych sprowadza się do stwierdzenia: ponieważ działanie pozwanego pozostawało w granicach prawa, to nie jest bezprawne. Takie wnioskowanie jest niepoprawne. Ocena czy dana wypowiedź narusza, czy też nie narusza, dobra osobiste pokrzywdzonego jest zupełnie oderwana od tego czy naruszył (osoba

wypowiadająca treści zniesławiające) działał bezprawnie, czy też nie. Do naruszenia dobra osobistego w postaci czci dochodzi zawsze, gdy dana wypowiedź, ma cechy zniesławiające, tzn. 1/ godzi w wyobrażenie danej osoby o własnej wartości (godność osobista), bądź też 2/ godzi w dobrą opinię innych ludzi o danej osobie, w szacunek, którym osobę tę obdarza otoczenie (dobre imię).

Zarówno przy wyjaśnianiu istoty dobra osobistego jak i jego naruszenia należy posługiwać się kryterium obiektywnym. Takie podejście znalazło mocne wsparcie w judykaturze. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 marca 2012 r, V CSK 109/11 OSNC 2012/10/119, wyraził pogląd: „o zniesławiającym charakterze wypowiedzi nie decyduje jej skutek w postaci reakcji społeczeństwa, a właściwie osób z otoczenia pokrzywdzonego, wyrażającej się zmianą w nastawieniu do niego. Chodzi wyłącznie o opinię społeczną znajdującą wyraz w poglądach ludzi rozsądnie i uczciwie myślących. Należy zatem badać każdorazowo, czy określona wypowiedź mogła nie tylko u adresata ale u przeciętnego, rozsądnie zachowującego się człowieka wywołać negatywne oceny i odczucia.” Trzeba więc dążyć do zapewnienia ich ochrony przed naruszeniem czci w każdym przypadku, w którym odniesiony uszczerbek znajduje potwierdzenie nie tylko w odczuciu samego zainteresowanego, ale i w zobiektywizowanej ocenie zewnętrznej. Z drugiej strony, nie można nadużywać instrumentów prawnych właściwych tej ochronie dla przypadków drobnych, incydentalnych, dotyczących wyłącznie subiektywnych przeżyć samego powoda. Taki sposób postępowania prowadziłby bowiem do niedopuszczalnego deprecjonowania samego przedmiotu ochrony (por. wyrok z 23 maja 2002 r., IV CKN 1076/00 (OSNC 2003, Nr 9, poz. 121).

W rozpoznawanej sprawie sam fakt naruszenia dóbr osobistych powoda nie budzi żadnych wątpliwości Sądu Apelacyjnego, z tym zastrzeżeniem, że chodzi o ostatni fragment pisma z dnia 23 września 2011 r, gdzie pozwany używa kilku zniesławiających sformułowań: 1/ wskazuje, że powód wykorzystuje swoją wiedzę do działań godzących w zasady etyki doradcy podatkowego, 2/ że powód jest nieuczciwy i 3/ że powód żądał od pozwanego „rzekomego” odszkodowania co należy rozumieć jako „usiłowanie pozyskania nienależnych pieniędzy”, a która to wypowiedź stanowi zakamuflowany ale oczywisty zarzut wyłudzenia pieniędzy od pozwanego przez powoda. Wszystkie te stwierdzenia niewątpliwie naruszają część powoda, zarówno w jej wewnętrznym aspekcie (godność osobista) jak i zewnętrznym (dobre imię).

Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości aprobuje pogląd Sądu Okręgowego co do bezprawności działania pozwanego. W szczególności należy zgodzić się z Sądem Okręgowym, że sam fakt zwrócenia się przez pozwanego do Krajowej Izby Doradców Podatkowych i opisanie problemu związanego z ofertą dotyczącą sprzedaży programu komputerowego (...), oraz z ostateczną odmową sprzedania tego programu powodowi, co spowodowało wystąpienie przez powoda z roszczeniami odszkodowawczymi – musi być postrzegane, jako działanie w granicach prawa. Celowość kierowania tego rodzaju zawiadomień, może budzić wątpliwości, o ile – jak w niniejszej sprawie – ma miejsce przed zakończeniem zainicjowanego przez powoda procesu odszkodowawczego. Bezcelowość nie czyni jednak wystąpienia pozwanego bezprawnym. Należy wziąć pod uwagę, że skierował on pismo do organizacji, zajmującej się, między innymi, sprawowaniem nadzoru nad należytym wykonywaniem zawodu przez członków I. i przestrzeganiem przez nich zasad etyki zawodowej. Powód jest doradcą podatkowym, pełnił też funkcje, rzecznika dyscyplinarnego I.. Krajowa I. była więc właściwym gremiom do dokonania oceny czy powód w relacjach z pozwanym zachował się zgodnie z prawem i etyką zawodową.

Nie oznacza to jednak, że pozwany był uprawniony do przedstawienia Izbie zniesławiających powoda ocen, które nie miały usprawiedliwienia w faktach, czy też faktów, które nie miały miejsca. Tymczasem tego rodzaju treści zawiera końcowa część pisma pozwanego z dnia 23 września 2011 r. W tym miejscu należy przypomnieć, że wśród wypowiedzi naruszających cześć i dobre imię odróżnia się wypowiedzi opisowe (dotyczące faktów) i oceniające (wyrażające opinię). Tylko te pierwsze, czyli dotyczące faktów mogą podlegać weryfikacji z punktu widzenia kryterium prawdy lub fałszu. Przeprowadzenie wyraźnej linii demarkacyjnej pomiędzy obu postaciami wypowiedzi czasami nie jest możliwe. Odnosząc uwagi na temat bezprawności naruszenia dóbr osobistych do w/w podziału należy zgodzić się, że nie będzie bezprawną zniesławiająca wypowiedź wskazująca prawdziwe fakty jak też wypowiedź zawierająca rzeczową i konstruktywną ocenę krytyczną, która ma umocowanie w faktach. Dlatego też pozwany, chcąc obalić w niniejszym procesie domniemanie bezprawności naruszenia dóbr osobistych powoda, winien był: 1/ wykazać, że powód próbował

wyłudzić od niego pieniądze, 2/ wykazać fakty, które dowodzą, że powód podejmuje działania godzące w zasady etyki zawodowej, 3/ wykazać fakty, które dowodzą, że powód, jako doradca podatkowy „działa nieuczciwie”. Powód powyższym wymogom nie sprostał.

W szczególności lakonicznie opisany w omawianym piśmie stan faktyczny nie dowodzi prawdziwości zarzutu próby „nieuprawnionego pozyskania rzekomego odszkodowania”. Pomiędzy stronami toczy się spór, w ramach którego powód domaga się od pozwanego odszkodowania za bezprawne, w jego oceni, odstąpienie od sprzedaży programu komputerowego. Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, o których uzupełnienie powód nie wniósł, nie dają dostatecznej podstawy do przyjęcia, że pretensje powoda są bezzasadne. Racje stron (zarówno co do zasady jak i co do wysokości, będą przedmiotem badania Sądu, rozpoznającego sprawę o zapłatę. Tak czy inaczej wystąpienie z pozwem o zapłatę z powołaniem się na łączącą strony umowę, nie może spotkać się z zarzutem, który należy wprost odczytać jako próbę wyłudzenia. Ustalenia Sądu Okręgowego nie dają również żadnych podstaw do tego, by przypisać powodowi „działania godzące w zasady etyki doradcy podatkowego” czy też wprost nieuczciwość. W piśmie do Krajowej Izby Doradców(...) pozwany nawet nie wskazuje na takie działania powoda, które usprawiedliwiałyby oceny wyrażone w końcowej części tego pisma. Ton wystąpienia pozwanego jest emocjonalny a opis faktów mało rzeczowy. Poza opisaną dokładnie sprawą sprzedaży programu komputerowego, pozwany ogólnikowo wspomina jedynie o prowadzonych od dłuższego czasu działaniach powoda, mających na celu „postawienie w złym świetle wizerunku prowadzonej przeze mnie firmy (...) i zdyskredytowania mojej osoby”. Przykładów tego rodzaju działań pozwany w ogóle nie podaje, nie mówiąc już o ich udowodnieniu.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Apelacyjny aprobuje prawną ocenę ustaleń faktycznych przedstawioną przez Sąd Okręgowy, który uznał, że pozwanemu nie udało się obalić domniemania bezprawności dokonanego naruszenia dóbr osobistych powoda. Związane z tym zagadnieniem zarzuty apelującego, wskazujące na naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. są bezpodstawne i nie mogą doprowadzić do odmiennych wniosków.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego, jako bezpodstawną, w oparciu o przepis art. 385 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c.

SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Krzysztof Sobierajski SSA Marek Boniecki